

СТУДЕНТСКИ РАД

УДК 341.71/.72

Сања Тепавчевић

Студент докторских студија Правног факултета Универзитета у
Београду

ДИПЛОМАТСКЕ ПОВЛАСТИЦЕ И ИМУНИТЕТИ

*When in Rome, do as the Romans do.*¹

Интензивни међународни односи, настали након II свјетског рата, допринијели су томе да дипломатија постане предмет интересовања не само стручњака из области међународног права, већ и шире јавности. Вјерује се, да је дипломатија, као начин општења међу странкама, једно од ријетких људских занимања које ће опстати колико и човјечанство. Да би дипломатски представници могли обављати своје дужности слободно, без спољних притисака и правних или физичких утицаја државе код које су акредитовани, признат им је повлашћен положај.

Привилегије и имунитети које уживају дипломатски представници су традиционални. Међутим, то није једини разлог због којих се и даље уважавају и поштују. Обављање послова и задатака дипломатске мисије, који се огледају у представљању државе именована, те заступању и заштити њених интереса, је у нормалним условима могуће и без признања посебних повластица и имунитета дипломатским представницима. Ипак, постоје ситуације у којима су те активности отежане, готово немогуће, те је регулисање ове области неопходно за одржавање дипломатских односа.

*Усвајањем Бечке конвенције о дипломатским односима 1961. године, завршен је поступак кодификације међународног права о дипломатским односима, привилегијама и имунитетима.*² У даљем раду,

---

Сања Тепавчевић, sanja_tepavcevic@hotmail.com

¹ Идиом којим се објашњава обавеза дипломатског представника да упозна локалне обичаје прије одласка у државу пријема. – S. Nick, *Diplomacija: metode i tehnike*, Zagreb 1997, 39.

² Конвенција је објављена у *Службеном листу СФРЈ, додаток*, бр. 2/64. Ступила је на снагу у односу на Југославију 24. априла 1964. године. Конвен-

бавићемо се привилегијама и имунитетима дипломатских представника и њихових мисија, предвиђених Бечком конвенцијом, с циљем да их на прегледан начин представимо читаоцу и објаснимо практични значај њиховог постојања.

Кључне ријечи: Дипломатски представник; Привилегије и имунитети; Неприкосновеност личности; Неповредивост мисије.

1. ПОРИЈЕКЛО УСТАНОВЕ ДИПЛОМАТСКИХ ПРЕДСТАВНИКА

Трагове постојања установе дипломатских представника можемо наћи у радовима који се баве историјом дипломатије и спољним политикама Старог истока.³ Иако, не можемо говорити о постојању дипломатских представника у савременом смислу све до XV вијека, сазнање о признању одређених повластица и имунитета у периоду у ком су честа ратна стања и који носи битна обиљежја робовласништва је важно за разумијевање практичне потребе за постојањем те установе. Статус дипломатских представника је у почетку био регулисан правилима обичајног поријекла, која су се вишевијековном примјеном усталила као насљеђе међународне заједнице.⁴

Правило о неповредивости дипломатских представника примјењивано је једнако у свим дијеловима свијета иако су се схватања о међународним односима много разликовала. У различитим државама антике, постојали су представници и изасланици које би монарх самодржац слао у стране државе ради обављања дипломатских активности. Међутим, о сталним дипломатским представништвима није било ријечи до почетка XV вијека, када се уз развој градова и јачање република развијају и посебни облици

ција важи у односу на 179 држава и посебних територија. У даљем тексту: „Бечка конвенција“.

³ Облици дипломатских представника могу се наћи још у IV вијеку п. н. е. у Индији, гдје се странци дијеле на тајне и јавне шпијуне. Амбасадори, иако сврстани у ред јавних шпијуна, су ипак имали одређене имунитете и повластице. Више о овоме, вид. у: Б. М. Јанковић, „Порекло и развитак дипломатије”, *Дипломатија* (ур. Ђ. Н. Лопичић), Ваша књига, Београд 2006, 13.

⁴ У поређењу са постојањем установе дипломатског представљања, кодификација тих правила има кратку историју. Наиме, први писани извор којим се регулише ранг дипломатских представника је Ахенски протокол из 1815. године. – Вид. М. Крећа, *Међународно јавно право*, Београд 2007, 224.

дипломатије. Ипак, Венеција се сматра колијевком модерне дипломатије.⁵

Многа петнаестовијековна правила се могу и данас препознати у савременој дипломатској употреби, јер оно што се знатније промијенило су политички циљеви, а не јавне установе. И, петнаестовијековни амбасадор се, као и онај данас, морао сналазити са правилима међународног права заснованим на обичају. Сматрало се, да свако ко повриједи неко право амбасадора или угрози његову личност, тиме угрожава јавни поредак и мир.⁶

2. ПРАВНИ ОСНОВ ПОВЛАСТИЦА И ИМУНИТЕТА ДИПЛОМАТСКИХ ПРЕДСТАВНИКА

Дипломатске повластице и имунитети су давно утемељен изузетак међународног права од основног принципа суверености, а то је вршење власти на територији сваке државе. Видјели смо, да овај изузетак, као правило, датира много вијекова уназад, али у форми у каквој га данас познајемо и примјењујемо, датира из времена настајања сталних мисија у Европи у XV вијеку. Од XVI вијека до данас, развиле су се три водеће теорије о правном основу повластица и имунитета дипломатских представника: теорија екстериторијалности, теорија репрезентације и функционална теорија.

Теорија екстериторијалности, која је своју пуну примјену имала у класичном међународном праву, почива на схватању да се владар као персонификација државе, увијек третира као да је на територији своје државе, чак и када је физички изван ње. Он се налази правно изван земље у којој физички борави, дакле *extra*

---

⁵ Детаљније, о избору дипломатских представника, роковима трајања њихових мисија, те извјештајима које су подносили Сенату вид. у: В. Krizman, „Historijski razvitak diplomacije”, *Дипломатија* (ур. Ђ. Н. Лопчић), Ваша књига, Београд 2006, 55–60.

⁶ Само, амбасадор који дјелује против мира и општег добра подстицањем ратова и унутрашњих немира могао је бити кажњен јер се вјеровало да се радећи противно својој служби он одриче имунитета. Ово правило на први поглед дјелује контрадикторно јер се отвара питање субјекта који спроводи законе и његове могуће злоупотребе. Ипак, треба имати у виду да се таквим правилом дипломатски представник тог доба настојао спријечити у намјери злоупотребе имунитета и привилегија који су му законом припадали. – Вид. G. Mattingly, „Renaissance Diplomacy”, [http://www.archive.org/details/Renaissance Diplomacy](http://www.archive.org/details/Renaissance_Diplomacy), 18. октобар 2010.

territorium.⁷ Аналогија постоји и за цјелокупно представништво, резиденцију и персонал који се према овој теорији сматрају дијелом територије државе именовања. Ова теорија, иако најстарија, највише је критикована од стране теоретичара међународног права и данас је углавном одбачена.⁸

У средњем вијеку, развијена је теорија репрезентације, према којој је дипломатски представник требало да буде третиран као да се ради о суверену лично. Сваки акт уперен против интегритета дипломатског представника, сматрао се актом против владара. Како се, данас, суверенитет везује за нацију, а не за суверена, ова теорија је изгубила на значају.⁹

Трећа теорија о правном основу повластица и имунитета дипломатских представника је функционална теорија.¹⁰ Основ ове теорије лежи у практичној потреби да се дипломатским представницима да повлашћен положај како би могли обављати своје задатке у земљи код које су акредитовани. Као што смо већ рекли, признање повластица и имунитета је неопходно из практичних разлога, како представници појединих држава не би били изложени немилости држава у којима обављају своје задатке. Управо, на тој премиси почива функционална теорија која је нашла своју примјену у Конвенцији о дипломатским односима из 1961. године, у којој у Преамбули стоји „*да је циљ наведених привилегија и имунитета, не да се даје предност појединцима већ да се обезбеди успешно извршење функције дипломатских мисија као представника држава*“. Коначно, можемо закључити да правни основ пов-

---

⁷ Гроцијус је објаснио суштину теорије екстериторијалности објашњавајући да као што амбасадор на основу фикције представља личност владара, тако постоји фикција да се он не налази на територији земље у коју је послан да врши своју функцију. Без обзира на то што је физички присутан на тлу земље у којој је именован, сматра се да се и даље налази у земљи именовања. Више о томе, вид. у: М. Крећа, 241.

⁸ Доктрина екстериторијалности је критикована и напуштена не само због тога што почива на фикцијама, већ и зато што предвиђа неограничене привилегије и имунитете дипломатских представника. „*Presupposes a theory of unlimited privileges and immunities which would go beyond those actually extended diplomats.*” – S. Muguthan, „*Diplomatic Immunity In The Context Of International Human Rights*“, <http://www.legalserviceindia.com/articles/dhuman.htm>, 19. октобар 2010.

⁹ М. Крећа, 242

¹⁰ У теорији, постоји још и назив теорија „функционалне неопходности”. – Вид. З. Вељић, *Дипломатски протокол*, Београд 2008, 238.

ластица и имунитета почива на комбинацији двије теорије¹¹, функционалне и теорије репрезентације, док је теорија екстеријалности потпуно напуштена.

3. ЛИЧНЕ ПРИВИЛЕГИЈЕ И ИМУНИТЕТИ ДИПЛОМАТСКИХ ПРЕДСТАВНИКА

Дипломатске повластице и имунитети, регулисани Бечком конвенцијом о дипломатским односима, чине повластице и имунитети у односу на дипломатску мисију, њене просторије¹² и све што се налази у њима, те повластице и имунитети које припадају дипломатским представницима и члановима њихових породица. Вођени жељом да реферат о дипломатским привилегијама и имунитетима учинимо што прегледнијим и прихватљивијим читаоцу, одлучили смо се да прво разматрамо личне привилегије и имунитете дипломатских представника, у које спадају:

1. Неприкосновеност,
2. Дипломатски имунитет,
3. Привилегије дипломатских представника.¹³

Неприкосновеност личности дипломатског представника је једна од најзначајних повластица коју та лица имају, а предвиђена је чл. 29 Конвенције, којим је дипломатским представницима гарантована безбиједност у држави код које су акредитовани. Лица која уживају ово право не могу бити ухапшена нити притворена, а према њима се мора поступати са поштовањем, те треба сприје-

---

¹¹ М. Крећа, 242

¹² Израз „просторије мисије” је дефинисан у чл. 1 Бечке конвенције о дипломатским односима, а обухвата зграду или дијелове зграде који се користе за потребе мисије, те околно земљиште и резиденцију шефа мисије. – Бечка конвенција, чл. 1.

¹³ Постоји више класификација личних привилегија и имунитета, али смо се одлучили за класификацију из уџбеника *Међународно јавно право*, проф. др Миленка Креће. – Вид. М. Крећа, 237. Поред ове, треба поменути и подјелу којом се водио аутор *Дипломатског приручника*, R. G. Feltham, који говори о пуним и ограниченим повластицама и имунитетима, вршећи подјелу према њиховим имаоцима. Тако, овај аутор наводи да пуне дипломатске повластице и имунитете имају дипломате и чланови њихових породица под одређеним условима, а ограничене чланови мисија, такође под одређеним условима. Више о томе, вид. у: R. G. Feltham, *Diplomatski priručnik*, Zagreb 1996, 42–49.

чити сваку могућност nanoшења увреда личности, слободи или достојанству дипломатског представника.¹⁴

Лична неприкосновеност подразумејева апсолутну безбиједност дипломатског представника у држави код које је акредитован. Практично, то значи да органи власти имају двоструку функцију, пасивну и активну. Потребно је да се уздржавају од аката који би могли нарушити ово право дипломатског представника, али и да уложи напоре како би заштитили лице које је ималац овог права.¹⁵ Оправдано, поставља се питање неопходности предузимања било каквих мјера којима би се посебно штитили имаоци привилегија и имунитета, када свака држава има систем заштите свих грађана који се налазе на њеној територији. Треба имати у виду, да у идеалним условима, у којима се правна правила и прописи апсолутно поштују, не долази до угрожавања права других, али у већини случајева ипак долази до одређених повреда услед дејства различитих фактора. Често, становништво земље пријема, незадовољно дјеловањем власти која је именovala дипломатског представника, јавно испољава своје неслагање и тиме угрожава безбиједност акредитованих лица. Јасно је, да је тада неопходно активно дјеловање с циљем заштите представника појединих држава.¹⁶

---

¹⁴ Бечка конвенција, чл. 29.

¹⁵ Угрожавање личности, слободe или безбиједности дипломатског представника, учињено било од стране званичних власти у држави код које је акредитован, или од стране било код трећег лица, могу и најчешће имају велике последице на плану међународних односа двије државе. Бечка конвенција о дипломатским односима, која предвиђа ову обавезу органима власти једне државе, свој успех свакако дугује принципу реципроцитета, јер је свака држава уједно и држава пријема, и држава именовања. Због тога, важно је уложити посебан напор и пружити имаоцима тог права додатну заштиту како би се избјегле неугодности и евентуални прекиди односа двије државе. Више о оправданости поштовања принципа личне неприкосновености, вид. у: П. Вајовић, „Нека питања привилегија и имунитета дипломатских представника и рад органа унутрашњих послова”, *Дипломатија* (ур. Ђ. Н. Лопичић), Ваша књига, Београд 2006, 294.

¹⁶ П. Војовић у свом изучавању односа органа домаће државе према страним дипломатским представницима наводи бројне примјере када је било неопходно предузети конкретне мјере како би се заштитила личност поменутих лица. Тако, подсећа на догађаје из 1953. године када је становништво Југославије јасно испољило своје нерасположење према представницима појединих држава услед политика коју су те државе водиле. – Вид. П. Вајовић, 294–295. У новијој историји, много је таквих примјера.

Повреда неприкосновености дипломатског представника, као што је наведено у чл. 29 Конвенције, може бити учињена не само од стране грађана и трећих лица државе пријема, већ и од стране органа државне власти. Таква повреда, повлачи одговорност државе пријема без обзира на то да ли је учињена умишљајно, или из нехата.¹⁷ Дјела учињена против дипломатских представника, којима се крше правила о повластицама и имунитетима, су озбиљна пријетња одржавању нормалних дипломатских односа између држава, неопходних за сарадњу на међународном плану. Због тога, посебно се води рачуна о сузбијању свих непромишљених поступака појединаца који могу довести до погоршања и прекида дипломатских односа.¹⁸

Лична неприкосновеност дипломатског представника не би била потпуна уколико не би били заштићени његов приватни стан, документи и преписка и, свакако, имовина. На то се односи чл. 30, ст. 1 и 2 Бечке конвенције о дипломатским односима, који гарантују исту заштиту стана дипломатског представника, као што је предвиђено и за саму дипломатску мисију.¹⁹

Поред личне неприкосновености, дипломатски представници у држави пријема уживају судски имунитет који означава изузеће од вршења јурисдикције те државе. Дакле, дипломатски представници нису изузети од саме јурисдикције државе пријема, јер закони једне државе једнако важе за сва лица која се налазе на њеној територији, тиме и за лица која уживају дипломатски имунитет. Изузимање тих лица од јурисдикције, значило би стављање

---

¹⁷ Конвенција налаже да дипломатски представник не може бити подвргнут никаквој врсти хапшења или притвора, тј. мјерама које представљају директну принуду. Познат је случај притварања иранског дипломате и његовог возача у САД 1935. године, након чега је услиједило извињење државног секретара САД и кажњавање полицајца који је прекршио правило о имунитетима и повластицама. – М. Крећа, 237.

¹⁸ Мита Миљковић, амбасадор бивше Југославије у Софији, Атини и Паризу, је у свом дневнику описао лични доживљај повреде имунитета и повластица које је имао као дипломатски представник земље, када је приликом обављања своје функције у Бугарској био задржан и ухапшен од стране домаћих власти. Наравно, услиједило је извињење бугарске владе, те кажњавање официра који је нарушио принцип неприкосновености дипломатског представника. Више о том и сличним догађајима из дипломатске праксе, вид. у: М. Миљковић, *Бурне дипломатске године из Софијског дневника 1953–1956*, Београд 1995, 331–332.

¹⁹ Бечка конвенција, чл. 30.

дипломатских представника изнад закона.²⁰ Смисао овог правила је у томе да уколико дође до повреде одређеног закона, дипломатски представници не могу бити подвргнути вршењу јурисдикције судова државе пријема. У односу према њима, закони држава код којих су акредитовани представљају *lex imperfecta*. Свакако, то не значи да дипломатски представници могу безобзирно кршити прописе државе на чијој територији се налазе.²¹ Напротив, дужни су поштовати законе и придржавати их се једнако као и други грађани²², с тим да уколико дође до одређене повреде прописа земље пријема, лица која уживају дипломатски имунитет не могу бити ухапшена нити кажњена пред домаћим судовима, већ се морају предузети одређене мјере редовним дипломатским путем.²³

Дипломатски имунитет подразумијева кривичноправни имунитет, те имунитет у грађанском и управном поступку, међу којима постоје битне разлике у обиму. Кривичноправни имунитет дипломатског представника је апсолутан, што значи да имаоци ове врсте имунитета не подлијежу одговорности ни за најтежа кривична дјела учињена на територији државе пријема²⁴, а с друге стране, носиоци овог имунитета га се не могу одрећи. Суштина

---

²⁰ М. Крећа, 238.

²¹ Током 2006. године, вођено је истраживање о корупцији и кршењу прописа државе пријема од стране дипломатских представника. Узорак су чиниле казне за паркирање написане за возила дипломатских мисија, али које никада нису наплаћене због постојања дипломатског имунитета. Практично, то је значило да дипломатски представници могу илегално да паркирају своја возила и тиме крше прописе државе пријема, а да за то не сnose никакве посљедице. Као доказ озбиљности овог проблема, наведен је податак да је у Њујорку од новембра 1997. до краја 2002. године скупљено 150.000 неплаћених казни за паркирање, на износ од око 18 милиона долара. Истаживање вид. у: R. Fisman, E. Miguel, „*Cultures of Corruption: Evidence from Diplomatic parking tickets*“, http://www2.gsb.columbia.edu/faculty/rfisman/parking_20july06_RF.pdf, 22. октобар 2010. године.

²² Бечка конвенција, чл. 41.

²³ Дуго је постојао спор међу теоретичарима међународног права, о томе да ли се у појединим случајевима може дозволити судовима државе пријема да воде поступак против дипломатског представника друге државе. Данас, општеприхваћен је став да то није могуће, већ да се једино може тражити да то лице буде кажњено пред судом државе именована. – П. Вајовић, 297.

²⁴ Познат је случај када је аустријски амбасадор у Београду, током лова, усмртио француског амбасадора, па је мјесно надлежни суд након извршеног увиђаја предмет упутио Министарству иностраних послова Аустрије. – М. Крећа, 238

овог правила је у томе да дипломатски представник није имао кривичноправног имунитета непосредно, већ преко државе именована, тако да га се сам не може одрећи. То, једино може учинити држава именована²⁵, увијек изричито, те би тада било могуће казнити и дипломатског представника као учиниоца кривичног дјела.²⁶ У супротном, држава код које је дипломатски представник акредитован може га прогласити за *personi non grata*.²⁷ Отказивање гостопримства дипломатском представнику је тешка мјера, те јој се приступа само у тежим случајевима.²⁸

Имунитет дипломатског представника у грађанском и управном поступку је за разлику од кривичноправног имунитета релативан. Постоје одређени случајеви када се не примјењује правило о имунитету дипломатског представника:

1. У случају стварноправне тужбе која се односи на приватне непокретности које се налазе у држави пријема, осим ако дипломатски представник ту непокретност посједује за рачун државе именована, а за потребе мисије,
2. Код тужбе која се односи на наслеђе, у којој је дипломатски представник извршилац тестамена, администратор, наследник и легатар по приватном основу, а не у име државе која га је акредитовала,
3. У случају тужбе која се односи на слободне професије или трговачке дјелатности, које врши дипломатски представник у држави пријема, а изван својих службених функција.²⁹

---

²⁵ Бечка конвенција, чл. 32.

²⁶ Политички кругови, правници и јавно мњење појединих западних земаља су, након бројних озбиљних злоупотреба дипломатског имунитета, отварају питање реформе Бечке конвенције о дипломатским односима. Проблем злоупотребе кривичноправног имунитета је видљив из примјера САД гдје је 1988. године било 10.000 лица са пуним дипломатским имунитетом. У периоду од 1982. до 1988. године, број кривичних дјела учињених од стране тих лица у мисијама је био 147. Детаљније о томе, вид. у: З. Вељић, 240–243.

²⁷ Вид. I. Brownlie, *Principles of Public international law*, Oxford University press 2003, 351.

²⁸ Такав дипломата се позива у протокол, саопштава му се шта је учинио и опомиње се да ће у случају поновне повреде прописа домаће државе бити умомљен да напусти земљу. – Вид. М. Бартош, „Службеници ресора унутрашњих послова и имунитет дипломата”, *Дипломатија* (ур. Ђ. Н. Лопичић), Ваша књига, Београд 2006, 343.

²⁹ Бечка конвенција, чл. 31.

Релативност имунитета дипломатског представника у грађанском и управном поступку се огледа и у томе што се то лице не може позвати на судски имунитет у погледу противзахтјева непосредно везаног за основни захтјев, ако сам покрене поступак у вези са основним захтјевом. У овом случају, против дипломатског представника може се предузети мјера извршења, али само ако се тиме не вријеђа неприкосновеност његове личности или стана.³⁰ Чланом 32 Бечке конвенције, поред овог, регулисано је и да одрицање од судског имунитета у погледу неке грађанске тужбе или захтјева у управном поступку не значи и одрицање од имунитета у погледу извршења пресуде. У том случају, потребно је посебно одрицање.³¹

Дипломатски имунитет се признаје не само дипломатским представницима држава именована, већ и појединим недипломатским члановима мисије који нису држављани државе у којој служе, или у њој немају стално боравиште.³² Разлика у обиму имунитета који та лица уживају зависи од њиховог положаја у дипломатској мисији. Тако, чланови породице дипломатског представника који чине дио њихових домаћинстава уживају пуне привилегије и имунитете, ако нису држављани државе пријема.³³ Такође, чланови административног и техничког особља мисије, као и чланови њихових породица који чине дио њихових домаћинстава, ако нису држављани државе пријема имају право на све имунитете дате дипломатском представнику, са одређеним изузецима. Наиме, у погледу имунитета од грађанског и управног судства постоји ограничење само на дјела учињена у вршењу њихових функција. Конвенција предвиђа дипломатски имунитет и за чланове посљужног особља, под истим условом као и за претходне категорије лица, да нису држављани државе пријема и да немају стално бо-

---

³⁰ М. Крећа, 239.

³¹ Бечка конвенција, чл. 32.

³² Бечка конвенција, чл. 37.

³³ Удружење жена дипломатских представника Уједињеног Краљевства је 1984. године било позвано да анализира предности и мане дипломатских повластица и имунитета гарантованих Бечком конвенцијом о дипломатским односима из 1961. године. У јуну 1984. године, усвојен је меморандум Удружења у ком се говори о различитим питањима везаним за повластице и имунитете које уживају као чланови породице дипломатског представника. Текст меморандума вид. у: G. V. McClanahan, *Diplomatic Immunity: Principles, Practices, Problems*, Published for the Institute for the Study of Diplomacy, Georgetown University Washington D. C. 1989, 256.

равиште у њој. Њихов имунитет је функционални, односи се само на поступке учињене у вршењу својих задатака. Чланови приватне послуге не уживају повластице и имунитете, мада им могу бити признати на основу куртоазије.³⁴

Током разматрања питања имунитета дипломатских представника, освртали смо се на могућност повреде дипломатског имунитета од стране органа или држављана државе пријема. Међутим, мислимо да је неопходно поменути и ситуацију злоупотребе дипломатског имунитета од стране акредитованог дипломатског представника и мисије. Чињеница је, да већина случајева повреда и злоупотреба дипломатских имунитета никад не доспије у јавност, али се, исто тако, не смије превидјети истина да се управо кроз широко медијско покривање таквих ситуација покушава вршити притисак на државу именована.³⁵ Злоупотребе могу бити терористичко-политичке природе и личне природе.³⁶ И једне и друге, подлијежу процјени владе државе пријема, приликом одлуке о корацима које ће предузети против дипломатског представника, или његове мисије.

До усвајања Бечке конвенције о дипломатским односима, питање привилегија дипломатских представника није било довољно прецизно правно регулисано, већ су се одређене привилегије признавале из куртоазије. Данас, пак, сматра се да се највећи број привилегија признаје по међународном праву, а тек мањи број њих су одраз куртоазије, па нису обавезне.³⁷ Доношењем Конвенције, правно је регулисана обавеза признавања одређених привилегија дипломатским представницима, те су они ослобођени свих пореза и такси, личних или стварних, државних, регионалних или комуналних.³⁸ Од овог правила, ипак постоје одређени изузеци када је дипломатски представник дужан платити порез, као што је случај

---

³⁴ М. Бартош упозорава на инциденте до који долази услед тога што се уз лица која докажу свој дипломатски статус налазе лица која тај статус не уживају. У случају учињеног кривичног дјела, или прекршаја, та лица не уживају никакву заштиту, али куртоазија налаже да се ипак води рачуна о најважнијим елементима учтивости. – М. Бартош, 341.

³⁵ О повредама и злоупотребама дипломатског имунитета, више вид. у: З. Вељић, 240–243.

³⁶ *Ibid.*

³⁷ М. Митић, С. Ђорђевић, *Дипломатско и конзуларно право*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Београду, Службени лист СРЈ, Београд 2007, 109.

³⁸ Бечка конвенција, чл. 34.

са порезом урачунатим у цијену робе и услуга (данас ПДВ)³⁹, затим порез и таксе на приватну непокретну имовину, уколико се налази на територији државе пријема, а не посједује је за потребе мисије. Дужан је, такође, платити насљедне таксе, осим ако се покретна имовина налази у држави пријема једино због тога што је оставилац у тој држави био члан мисије или члан породице члана мисије.⁴⁰ Чланом 34 Бечке конвенције о дипломатским односима, предвиђена је и обавеза плаћања пореза и такси на личне приходе и посебне услуге у држави код које је дипломатски представник акредитован, те такси за регистрацију, судских, хипотекарних и фискалних такси. Међутим, привилегије које дипломатски представник ужива нису овим исцрпљене. Он је ослобођен и свих личних давања, те од војних обавеза и сваке друге јавне службе.⁴¹ Предвиђено је и ослобођење од царина, које трпи одређена ограничења. Наиме, ослобођење од царина је привилегија која се од давнина признавала дипломатским представницима и која је према навођењу професора Гершића спадала у споредне привилегије које су зависиле од „добре воље и предусретљивости сваке државе“.⁴² Од доношења Бечке конвенције о дипломатским односима, ослобађање дипломатских представника од царина се не заснива више на куртоазiji, већ на праву. Јасно је, да се не може радити о стварима намијењеним за трговину. Потребно је, да то буду или предмети за личну употребу или предмети намијењени за службене

---

³⁹ Занимљив је случај увођења ове врсте пореза у Данској у 1922. години, када је одлучено да се у свим ресторанима наплаћује такса од 10 %. Тада, дошло је до размимоилажења у квалификацији овог пореза између дипломатских представника акредитованих у Данској. Белгијски министар је тражио да буде ослобођен плаћања те таксе, док је амерички сматрао да нико не треба да буде ослобођен јер се заправо ради о индиректном порезу. – М. Крећа, 240.

⁴⁰ Бечка конвенција, чл. 39, ст. 4.

⁴¹ Дипломатски представник и чланови његове породице су ослобођени војних обавеза као што су реквизиција и контрибуција, под условом да нису држављани државе пријема и да у њој немају стално боравиште. – R. G. Feltham, 44.

⁴² У дијелу свог рада који се односи на споредне привилегије дипломатских агената, професор Гершић се посебно бави ослобађањем од царина, као привилегијом која је признавана од најстаријег доба, али која је такође и најчешће злоупотребљавана у пракси. Посебно се истиче чињеница да у том периоду (дакле, прије усвајања Бечке конвенције), за државе није постојала обавеза признавања ове привилегије, те се цитира Мерлен: „Le droit des gens laisse, à cet egard, chaque État libre de régler les choses comme il lui plait.” – Вид. Г. Гершић, *Дипломатско и консуларно право*, Београд 1898, 545–553.

потребе.⁴³ Ипак, у пракси су биле честе злоупотребе ове привилегије.⁴⁴ Проблем се јавља због тога што су дипломатски представници, заштићени правилима о имунитетима и привилегијама дипломатских представника, изузети од примјене санкција. За разлику од судског имунитета који је процесног карактера и ослобађа дипломатског представника само јурисдикције државе пријема, код пореских и царинских олакшица дипломатски представник се ослобађа не само надлежности државе пријема већ и плаћања дажбина.⁴⁵

4. ПРИВИЛЕГИЈЕ И ИМУНИТЕТИ ДИПЛОМАТСКИХ МИСИЈА

Као што смо већ раније навели, дипломатске привилегије и имунитети се примјењују како на појединца – дипломатског представника, чланове његове породице и чланове мисије, тако и на саму дипломатску мисију и њене функције. Оправданост овог правила, предвиђеног Бечком конвенцијом о дипломатским односима, је углавном иста као код дипломатског представника. У неким случајевима, јасно је изражена и већа потреба признања одређених имунитета и привилегија дипломатској мисији, како би могла обављати све функције и задатке због којих је и основана на територији државе пријема.

Неповредивост просторија мисије је правило апсолутне природе предвиђено Конвенцијом,⁴⁶ настало као неопходна последица установљавања дипломатских мисија. Како би били заштићени од спољних утицаја, установљена је забрана уласка при-

---

⁴³ Велики је значај овог правила у пракси, поготово јер је појам предмета који се користе у службене сврхе врло широк. У случају када је дипломатска мисија Њемачке у Вашингтону увозила гориво које се користило искључиво за возила која су припадала Амбасади и члановима мисије, продавац горива био је у обавези да га држи одвојеног од остатка горива, те да га испоручује искључиво Амбасади. – Hackworth, *Digest of International Law*, vol. IV, 1942, 575. Наведено према: М. Крећа, 241.

⁴⁴ Позната је тзв. „ћилимска афера” у коју је био умијешан дипломатски представник једне стране земље, акредитован у Београду. Након претреса који је био извршен на аеродрому, ћилими су одузети. Дакле, претресу дипломатског представника се може приступити, али у томе ваља бити врло опрезан и сигуран у исправност података којима орган који врши претрес располаже. Разматрање питања претреса дипломатских пошиљки вид. у: П. Вајовић, 298–299.

⁴⁵ М. Митић, С. Ђорђевић, 128–129.

⁴⁶ Бечка конвенција, чл. 22.

падника служби државе пријема без одобрења шефа мисије. Забрана уласка се односи, како на службене просторије мисије, тако и на приватну резиденцију шефа мисије, те на станове чланова мисије. Осим тога, овим правилом је предвиђена и обавеза припадника служби државе пријема да активно раде на заштити просторија мисије, спречавајући насилан улазак, оштећење, али и нарушавање мира и достојанства мисије.⁴⁷ Оно што је остало нерегулисано је питање оправданости неовлашћеног уласка органа државе пријема у случају неке елементарне непогоде или томе слично, ради пружања помоћи. Вјерујемо, да поменуте одредбе Конвенције не треба тумачити претјерано уско, те да има простора овом изузетку, водећи рачуна о томе да сваки непромишљени поступак органа било које државе пријема према држави именована може довести до затегнутих односа међу тим државама.⁴⁸

Архива и документи мисије су такође неповредиви у свако доба, ма гдје се налазили.⁴⁹ На први поглед, може се чинити да није потребно установљавати правило о неповредивости архива и докумената мисије, кад већ постоји правило о неповредивости њених просторија. Ипак, ваља имати у виду да се документи често могу налазити изван просторија мисије, као што је у случају транспорта, те је неопходно да и тада буду заштићени. Такође, временска одредба „у свако доба“ инкорпорисана је у норму како би се осигурала заштита архива и докумената без обзира на то да ли дипломатски односи и даље трају, или не.⁵⁰ Правило о неповредивости мисије се односи и на слободно општење⁵¹ мисије у све

---

⁴⁷ Непоштовање овог правила водило би одговорности државе пријема. Тако, Међународни суд правде, у случају између САД и Ирана, пресудио је у корист САД јер је Влада Ирана пропустила да предузме одговарајуће мјере и заштити просторије, особље и архиве америчке мисије у Техерану. Детаље овог случаја вид. у: М. Крећа, 234.

⁴⁸ Бројни примјери се могу наћи у раду П. Вајовића, 292–302.

⁴⁹ Бечка конвенција, чл. 24.

⁵⁰ Детаљније о правилу неповредивости архива и докумената дипломатске мисије вид. у: М. Крећа, 235.

⁵¹ Немогуће би било обављати функције мисије уколико не би била загарантована слобода општења. И, у овом случају је предвиђена двострука обавеза за државу пријема. Пасивна, у уздржавању од ометања и активна, у настојању да заштити слободну општења дипломатске мисије. Мисија се може користити различитим средствима комуникације. – *Ibid.*

службене сврхе, службену преписку и дипломатску торбу или вализу.⁵²

5. ЗАКЉУЧАК

Анализирајући настанак, развој и тренутну примјену правила о дипломатским повластицама и имунитетима дипломатских представика и њихових мисија, које уживају на територији земље код које су акредитовани, жељели смо скренути пажњу читаоца на одређена питања и контроверзе које се јављају у пракси. У случајевима када долази до злоупотребе права установљених Бечком конвенцијом о дипломатским односима, у појединим круговима се тврди да правило о имунитету и привилегијама вријеђа људска права другога, као и основне принципе правде и једнакости пред судовима. Ипак, на становишту смо да је дипломатски имунитет неминовност, те да би реформа Конвенције у том погледу ишла наруку ограничавању дипломатских представика у обављању својих функција. При томе, не негирамо право и обавезу држава пријема да се у случајевима озбиљних злоупотреба имунитета користе одређеним мјерама заштите, установљеним међународним правом.

---

⁵² Бечка конвенција, чл. 27.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Бартош, Милан, „Службеници ресора унутрашњих послова и имунитет дипломатских представника“, *Дипломатија* (ур. Ђ. Н. Лопичић), Ваша књига, Београд 2006;
2. Brownlie, Ian, *Principles of Public International Law*, Oxford University press, New York 2003;
3. Вајовић, Петар, „Нека питања привилегија и имунитета дипломатских представника и рад органа унутрашњих послова“, *Дипломатија* (ур. Ђ. Н. Лопичић), Ваша књига, Београд 2006;
4. Вељић, Зоран, *Дипломатски протокол*, Службени гласник, Београд 2008;
5. Гершић, Глигорије, *Дипломатско и консуларно право*, Краљевска Српска Државна Штампарија, Београд 1898;
6. Јанковић, Бранимир М., „Порекло и развитак дипломатије“, *Дипломатија* (ур. Ђ. Н. Лопичић), Ваша књига, Београд 2006;
7. Крећа, Миленко, *Међународно јавно право*, Службени гласник, Београд 2007;
8. Кризман, Богдан, „Хисторијски развитак дипломатије“, *Дипломатија* (ур. Ђ. Н. Лопичић), Ваша књига, Београд 2006;
9. McClanahan, Grant V., *Diplomatic Immunity: Principles, Practices, Problems*, Published for the Institute for the Study of Diplomacy, Georgetown University Washington D. C. 1989;
10. Миљковић, Мита, *Бурне дипломатске године из Софијског дневника 1953–1956*, Службени лист СРЈ, Београд 1995;
11. Митић, Миодраг, Ђорђевић, Стеван, *Дипломатско и конзуларно право*, Центар за публикације Правног факултета у Београду, Службени лист СРЈ, Београд 2007;
12. Nick, Stanko, *Diplomacija*, Barbat, Zagreb 1997;
13. Feltham, Ralph George, *Diplomatski priručnik*, Naklada Zadro, Zagreb 1996.

Правни прописи и интернет извори

1. Бечка конвенција о дипломатским односима, *Службени лист СФРЈ, додаток*, бр. 2/64;
2. Mattingly, Garrett, „Renaissance Diplomacy“, <http://www.archive.org/details/RenaissanceDiplomacy>;
3. Muguthan, Sangeetha, „Diplomatic Immunity In The Context Of International Human Rights“, <http://www.legalserviceindia.com/articles/dhuman.htm>;
4. Fisman, Ray, Miguel, Edward, „Cultures of Corruption: Evidence from Diplomatic parking tickets“, http://www2.gsb.columbia.edu/faculty/rfisman/parking_20july06_RF.pdf.

Sanja Tepavčević, LL.B.

PhD student, Faculty of Law
University of Belgrade

DIPLOMATIC PRIVILEGES AND IMMUNITIE

Summary

Starting with the evolution of diplomatic privileges and immunities, from their early stage and ending with the question of whether all the means used for their protection are needed on one hand and justified on another, this paper introduces the reader with rationale of privileges and immunities.

The author tried to tackle all main aspects of the mentioned topic. That is why this paper consists both of theoretical and practical views on the topic. Mentioning 3 mayor theories on diplomatic immunities should not only prove the justification of the immunities' existence in the legal system, but also explain the need for giving the immunity to diplomats. Furthermore, we tried to classify all the immunities and privileges into groups, so we discussed the ones given to the individual diplomatic agent and then the ones given to the mission. Conclusion has been made that inviolability of diplomatic agents and missions are mayor areas of protection in the Vienna Convention on Diplomatic Relations and that they are also essential for the existence of diplomatic relations themselves.

Key words: *Diplomatic agent; Privileges and immunities; Inviolability of diplomatic agent; Inviolability of missions.*